

סילבוס
הדקדוק הנורמטיבי: בין שפה, פרשנות, וביקורת (שיעור בחירה)
 ד"ר נווה פרומר
 nfrumer@post.tau.ac.il
 מכון כהן להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים והרעיונות
 סמ' ב' תשע"ז 2017: ה' 14-16, גילמן 306

תקציר

עבודתו של יורגן הברמאס זכתה לביקורות לא מעטות עקב הקישור בין נורמטיביות לקונצנזוס. אולם אחד ההישגים המשמעותיים שלה, שאולי לא הודגש מספיק, הוא העתקת המפנה הלשוני מן הפילוסופיה של השפה אל המחשבה הפוליטית והמוסרית. הקורס יציג סדרה של הוגים שביקשו לגשת לשאלות של צדק, מוסר, או ביקורת חברתית מנקודת מבט השמה דגש על היותן סוגות מובהקות של מעשי-דיבור או פעולות-שפה. נבחן תשובות שונות לשאלה מהם היגדים נורמטיביים במובן הרחב של המילה, בין אם אלה נתפסים כהיגדים מתקפי-נורמות, היגדים מערערי-נורמות, טענות אודות קיומו של אי-צדק או, בגישות מסוימות, כשיח אידאולוגי.

קבלת קרדיט

הגשה של שלושה דו"חות קריאה קצרים (יחד 20%) ועבודת בית (80% מהציון הסופי).
 דו"חות הקריאה הם עבודות סיכום קצרות בהיקף של שניים-שלושה עמודים. תאריכי הגשה: שיעורים 5, 10, 14 (או מוקדם יותר).

מועד פרסום עבודת בית: 29/6/17. מועד הגשה: 13/7/17

תכנית השיעורים

1	<p>מבוא כללי. האכזבה מן הפוליטיקה המרקסיסטית; המבוי הסתום לאחר שנות השישים; חזרה לשאלת הדמוקרטיה; הפנייה לשאלות של שפה-שיח; תיאוריה פוליטית ו/או מוסרית לפני תיאוריה (אונטולוגיה) חברתית. רקע תיאורטי. מרקסיזם ומרקסיזם מאוחר (אסכולת פרנקפורט); פילוסופיה של השפה: מעשי-דיבור ומשחקי לשון (אוסטין; ויטגנשטיין). תכנית הקורס. בחינה השוואתית של המשגות שונות של היגד/שיח/מעשה-דיבור פוליטי/מוסרי; חיבורים בין תיאוריית שפה ותיאוריה פוליטית.</p>
2	<p>הברמס. הדקדוק של "פעולה תקשורתית", שיח, קונצנזוס, אוניברסליות. Habermas, Jürgen. "A Genealogical Analysis of the Cognitive Content of Morality." <i>The Inclusion of the Other: Studies in Political Theory</i>. Cambridge: MIT Press, 1998.</p>
3	<p>Habermas, Jürgen. "Rightness versus Truth: On the Sense of Normative Validity in Moral Judgments and Norms." <i>Truth and Justification</i>. Cambridge: MIT Press, 2003.</p>
4	<p>ליוטר. דקדוק של פערים: הטרוגניות; מחלוקות; פערי שיח כעולות; הניתן מול הלא-ניתן לביטוי. ליוטר, ז'אן-פרנסואה. "הדיפרנד" [פרק ראשון מתוך הספר]. תיאוריה וביקורת 8 (קיץ 1996), 139-150. או באנגלית: Lyotard, Jean-François. <i>The Differend: Phrases in Dispute</i>. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983. * pp. 3-31.</p>
5	<p>Lyotard, Jean-François. <i>The Differend</i>. * Sections 174-177, 178-181, 182-209, 210-217. ——— and Jean-Loup Thébaud. <i>Just Gaming</i>. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1985. * Sections "Day 3" and "Day 4".</p>
6	<p>———, "The Other's Rights," in <i>On Human Rights</i>, ed. S. Shute and S. Hurley (New York: Basic Books, 1994). אופיר, עדי. "נוק, סבל, וגבולות השיח המוסרי: בעקבות ליוטר." עיון מ"ה (ניסן תשנ"ו), 149-190.</p>
7	<p>רנסייר. הדקדוק של השוויון: הנכחת השוויון ולא ביטול של אי-שוויון; חלוקת המוחש כחלוקה בין דוברים ודוממים. Jacques Rancière. <i>Disagreement: Politics and Philosophy</i>. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. * Preface + Chapter 1.</p>
8	<p>Rancière. <i>Disagreement</i>. * Chapter 2 + 3.</p>
9	<p>Rancière. <i>The Ignorant Schoolmaster: Five Lessons in Intellectual Emancipation</i>. Rancière. "Who Is the Subject of the Rights of Man?" * esp. pp. 307-309.</p>

10	הונת. הדקדוק של "שיבוש" נורמטיבי. הונת, אקסל. "הדינמיקה החברתית של הזלזול: למקומה של התיאוריה הביקורתית בימינו". בתוך זלזול ומתן הכרה: לקראת תיאוריה ביקורתית חדשה. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2008. הונת. "הפרדוקסים של הקפיטליזם: תוכנית מחקר" (שם).
11	הונת. "מתן הכרה כאידאולוגיה" (שם). Rancière, Jacques and Axel Honneth. <i>Recognition or Disagreement</i> . New York: Columbia University Press, 2016. * pp. 83–129.
12	פוקו: פרהסיה. Foucault, Michel. <i>Fearless Speech</i> . Los Angeles: Semiotext(e), 2001. * pp. 9–24; 107–141; 167–173.
13	Foucault, Michel. <i>The Government of Self and Others: Lectures at the Collège de France 1982–1983</i> . New York: Palgrave Macmillan, 2010. * Last part of lecture 3 (from bottom of p. 47) + Lecture 4 (61–74).
14	סיכום. בין הלשוני לנורמטיבי; שאלת ההמשגה של היגדים פוליטיים; האם לא איבדנו את מושג הביקורת עם הפניה לשיח ולשפה? האם לא איבדנו את האופי העימותי של החברתי עם הדגש על מעשה-הדיבור הפוליטי?

תוספות (אם יוותר זמן)

*	ארנדט: מרחב ההופעה. ארנדט, חנה. המצב האנושי . תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2013. * פרק 28 ("כוח ומרחב ההופעה", עמ' 233-242), פרק 29 ("האדם העושה-במלאכה ומרחב ההופעה", 242-246). Arendt, Hannah. "What is Freedom." <i>Between Past and Future</i> . New York: Viking Press, 1961. 143–172. Arendt, Hannah. <i>On Violence</i> . New York: Harvest, 1969.
---	--